

FSD3786 LASTENSUOJELU LAPSEN ETUNA: HAASTATTELUT 2021-2022

FSD3786 CHILD WELFARE IN THE BEST INTEREST OF THE CHILD: INTERVIEWS 2021-2022

Tämä dokumentti on osa yllä mainittua Yhteiskuntatieteelliseen tietoaarkistoon arkistoitua tutkimusaineistoa.

Dokumenttia hyödyntävien tulee viitata siihen asianmukaisesti lähdeviitteellä.

This document forms a part of the above mentioned dataset, archived at the Finnish Social Science Data Archive.

If the document is used or referred to in any way, the source must be acknowledged by means of an appropriate bibliographic citation.

Detta dokument utgör en del av den ovannämnda datamängden, arkiverad på Finlands samhällsvetenskapliga dataarkiv.

Om dokument är utnyttjat eller refererat till måste källan anges i form av bibliografisk referens.

LASTENSUOJELU LAPSEN ETUNA? ETU- hanke 2021-2022

ARVIOINTIA TEKEVIEN AMMATTILAISTEN RYHMÄHAASTATTELUT

VINJETTI JA RYHMÄHAASTATTELURUNKO

Tutkimuksen tarkoitus ja tehtävä:

Lastensuojelu lapsen etuna- tutkimuksessa suuntaudumme tarkastelemaan lapsen hyvinvoinnin arviointia tilanteissa, joissa keskeistä on kysymys siitä, onko kyse ”lastensuojeluasiasta”: miten tuollainen arvio tehdään ja millainen tulkinta lapsen hyvinvoinnista siihen sisältyy. Tutkimuksen tavoitteena on valottaa sitä, millaisia tulkintoja lapsen hyvinvoinnista ja lastensuojelun tehtävästä käytetään ja vahvistetaan tilanteissa, joissa lapsen tarvetta lastensuojelutoimenpiteisiin arvioidaan.

Haastattelun vapaaehtoisuus ja keskeyttämisen mahdollisuus:

Haastatteluun osallistuminen on vapaaehtoista ja sen voi keskeyttää omalta osaltaan, milloin vain. Keskeyttäminen on jokaisen itse päätettävissä. Haastattelutilanteessa kysymyksiin vastaaminen ja osallistuminen on sinun itsesi päätettävissä. Voit olla haastattelun jälkeen tarvittaessa yhteydessä tutkijoihin mahdollisissa heränneissä kysymyksissä.

Aineiston tallentaminen, säilyttäminen ja käyttö:

Ryhmähaastattelu äänitetään sekä teamsin että nauhurin avulla ja aineisto litteroidaan. Tunnistetiedot poistetaan aineiston analysointivaiheessa. Aineistoa käsitellään ja säilytetään anonymisoituna, nimesi, asuinpaikkakuntasi tai organisaatiosi eivät tule esiin. Tutkimuksen taustatietoja varten kerätään seuraavat tiedot: Ammattinimike, ikä, työkokemus, kokemus lastensuojelusta. Tietoja käsitellään pseudonymisoituna, jolloin henkilötietoja ei voida enää yhdistää tiettyyn henkilöön ilman lisätietoja.

Aineistoa säilytetään salasanalla ja käyttäjätunnuksella suojatussa Tampereen yliopiston verkkokansiossa, johon on pääsy vain tutkimusryhmän jäsenillä. Salasanalla suojatuilla, työhuoneissa lukituissa tiloissa säilytetyillä muistitikuilla on varmuuskopioitu aineisto.

Tutkimusaineisto on tutkimusryhmän käytössä. Tutkimustuloksista raportoidaan ja niitä hyödynnetään tieteellisissä artikkeleissa, webinaareissa sekä käytäntösuosituksen tekemisessä. Tutkimuksen päätyttyä ryhmähaastattelu- ja kyselyaineisto luovutetaan anonymisoituna Tietoarkistoon, mikäli siihen saadaan teidän lupanne. Kehittämishankkeilla ei ole pääsyä tutkimusaineistoon. Tutkimusaineisto hävitetään tietoturvallisesti niiden ohjeiden mukaan, jotka Tampereen yliopistolla on tutkimusaineiston hävittämisajankohtana.

Tietosuojailmoitus ja tutkimuksen tiedote:

Varmistetaan, että haastatteluun osallistuvat ovat saaneet nämä.

Suullinen suostumus tutkimukseen osallistumisesta:

Ryhmähaastatteluun tai haastatteluun osallistuminen on suostumista ilmaiseva toimi. Silti kysymme tässä vielä suullisen suostumuksenne, joka myös tallentuu tähän äänitiedostoon. Kirjallista suostumusta ei kerätä.

Ryhmähaastattelutilanteessa:

Ryhmähaastatteluun on varattu aikaa noin 1,5 tuntia. Ryhmähaastattelussa haastatteliija on mukana keskustelussa huolehtien, että kaikki haastatteluteemat ja kysymykset tulevat käsitellyiksi, sekä suunnaten keskustelua siten, että erilaiset mielipiteet ja näkökannat tulevat esiin.

Toivomme teidän kaikkien osallistuvan keskusteluun. Kaikki näkemykset ovat yhtä tärkeitä.

VINJETTI:

Tietoonne tulee seuraava tilanne:

Elias (9) ja Anna (14) asuvat vanhempiensa kanssa. Eliaksella on haasteita kouluasioissa. Koetulokset ovat olleet heikolla tasolla, eikä Eliaksella ole ystäviä koulussa. Hän on kertonut opettajalle itkuisesti, ettei hän uskalla sanoa vanhemmilleen läksyntekovaikeuksistaan. Koulu ei ole onnistunut tavoittamaan vanhempia. Joinakin aamuina isä on tuonut Eliaksen myöhässä koululle ja isä on vaikuttanut sekavalta. Eliakselle on tehty perheneuvolassa psykologiset tutkimukset, joiden perusteella on arvioitu, että Eliaksen erityiset tarpeet eivät tule kotona kohdatuiksi. Anna pärjää koulussa hyvin ja hänellä on laaja ystäväpiiri. Anna on kuitenkin käynyt tänä syksynä useita kertoja terveydenhoitajalla epämääräisten kipujen ja väsymyksen vuoksi. Hän on ollut jonkin verran öisin poissa kotoa viime aikoina. Anna ei ole kertonut vanhemmilleen missä hän öitään viettää.

Molemmilla vanhemmilla on mielenterveysongelmia. Vanhemmat ovat kertoneet perheneuvolassa haasteistaan tukea Eliasta ja Annaa. Anna ei ole kertaakaan tullut perheneuvolan tapaamisiin. Perheneuvolan psykologi ottaa yhteyttä lapsi- ja perhepalveluihin yhdessä vanhempien kanssa.

Seuraavissa kysymyksissä käsitellään sitä, mitä voisi seurata perheneuvolan yhteydenotosta. Tarkastelemme prosessia, joka alkaa tuosta yhteydenotosta ja päättyy siihen, kun (mahdollinen) arviointi on organisaatiossanne tehty. Kutsumme tuota prosessia arviointina (prosessi + ratkaisu). Pyydämme teitä asettautumaan arviota tekevän ammattilaisen asiantuntijarooliin. Tehtävänänne on vastata yhteisen keskustelun avulla haastattelukysymyksiin. Vinjetti toimii keskustelun pohjana suuressa osassa kysymyksiä, osa kysymyksistä on yleisempiä.

I osa: Pohdintaa arviointisuunnasta ja arvioinnin tekemisestä

1. Käytössänne on pelkästään tämä tieto. Tämän tiedon pohjalta teidän tulisi arvioida, miten tämä tilannetieto todennäköisesti ohjaisi arvioinnin suuntaa organisaatiossanne:
 - a. tässä tehdään palvelutarvearvio ja todennäköisesti orientoidutaan sosiaalihuoltolain mukaisiin palveluihin
 - b. tässä tehdään palvelutarvearvio ja todennäköisesti orientoidutaan siihen, että palvelut järjestetään jossakin muualla kuin lapsi- ja perhepalveluissa tai lastensuojelussa
 - c. tässä tehdään lastensuojelutarpeen arviointi ja todennäköisesti orientoidutaan lastensuojelulain mukaisiin avohuollon tukitoimiin
 - d. tässä tehdään lastensuojelutarpeen arviointi ja todennäköisesti orientoidutaan kiireelliseen sijoitukseen
 - e. tässä tilanteessa ei tehdä palvelutarvearviota eikä oteta asiaa käsitteilyyn

- f. tässä tilanteessa ei tehdä palvelutarpeen arviointia, mutta tarjotaan palveluita
- g. joku muu, mikä?

2. Miksi näin?

3. Kenen asiassa ryhtyisitte tekemään arviointia ja kenen nimellä arviointi – jos sellainen tehdään – aletaan tehdä?

4. Kuka tai ketkä arviointia tekisi(vät) organisaatiossanne?

- a. sosiaalityöntekijä/ sosiaalihoaja yksin
- b. sosiaalityöntekijät/ sosiaalihoajat työparina
- c. sosiaalityöntekijä ja sosiaalihoaja työparina
- d. sosiaalityön/sosiaalihoajuksen tiimi
- f. monialainen ryhmä/ minkälainen?
- g. joku muu, kuka/mikä?

5. Millaisessa roolissa ko. henkilöiden esimies olisi tämän arvioinnin tekemisessä?

6. Keitä pyrkisitte ottamaan arviointiin (sen prosessissa) mukaan em. ammattilais/ten lisäksi?

- a. vanhemmat yhdessä
- b. vanhemmat erikseen
- c. perhe yhdessä
- d. Elias /Anna yksin
- e. perheneuvolan psykologi
- f. koulusta Eliaksen ja Annan opettajat tai jompikumpi
- g. joku muu, jos kyllä, kuka/ketkä?

7. Olisiko käytössänne joku arviointimalli tai ohjeistus, jonka pohjalta toimisitte? Jos kyllä, niin mikä se on/mitä ne ovat?

8. Tämän tilanteen arvioinnin tekeminen veisi meiltä (meidän organisaatiossamme toteutettavalla tavalla) työaika _____ tuntia
Työaika tarkoittaisi sitä kokonaisuutta, jonka työntekijät käyttävät arvioinnin tekemiseen.

II Arvioitsijaan liittyvät tekijät

8. Mitä tekisitte aivan ensimmäiseksi tuon ensitiedon saatuanne?

9. Aiemmin kysyimme, onko organisaatiossanne käytössä arviointimallia tai ohjeistusta, jonka pohjalta Eliaksen, Annan ja perheen tilanteen kaltaista yhteydenottoa käsiteltäisiin. Nyt tarkennamme sitä: Millaisilla teoreettisilla lähestymistavoilla organisaatiossanne orientoiduttaisiin arvioinnin tekemiseen?

10. Kuinka jaettuina em. teoreettiset lähestymistavat, arviointimallit ja ohjeistukset ovat teidän arviointityötä tekevien keskuudessa?

11. Miten arviointiin ja tulkintaan vaikuttaisi organisaatiossanne se, että vastuutyöntekijä on noviisi alalla ja hänellä ei ole kokemusta tämänkaltaisista tehtävistä? Mikä ero olisi kokeneen työntekijän toimintaan?

MONIALAISEEN RYHMÄÄN:

Miten arviointiin ja tulkintaan vaikuttaisi se, että vastuu arvioinnista on monialaisella työryhmällä?

III Eliakseen, Annaan ja perheeseen liittyvät tekijät

12. Tietoa Eliaksen, Annan ja perheen tilanteesta kertyy vähitellen. Pyydämme teitä kuvittelemaan sitä, millainen tieto / millaisia asioita koskeva tieto vahvistaisi sitä, että tässä asiassa
- työskennellään lapsi- ja perhepalveluissa (sosiaalihuoltolain mukaiset palvelut)
 - työskennellään lastensuojelussa (avohuollossa)
 - tilanne vaatisi välitöntä puuttumista ja kiireellistä sijoitusta
13. Vaikuttaisiko orientoitumiseenne sosiaalihuolto- tai lastensuojelulain (lapsiperheiden sosiaalityö/lastensuojelu) mukaisiin palveluihin se, että
- perheneuvolan psykologin sijasta vanhemmat tai jompikumpi heistä olisi ottanut yhteyttä sosiaalitoimeen tässä asiassa
 - lapset tai jompikumpi heistä olisi ottanut yhteyttä sosiaalitoimeen tässä asiassa
 - koulun terveydenhoitaja olisi ottanut yhteyttä
 - vanhempia tai jompaakumpaa hoitava lääkäri olisi ottanut yhteyttä
 - vanhemmat vetäytyisivät arviointiprosessista?
 - Elias tai Anna tai molemmat vetäytyisivät arviointiprosessista?

Kyllä / ei ja miksi?

IV Organisaatio, palvelujärjestelmä

15. Millä kielillä organisaatiossanne tehdään arviointeja?
Missä tilanteissa arvioinnin aikana käytetään tulkkeja ja millä perusteella päätös tulkin tilaamisesta tehdään?
Voiko tulkkia tilata asiakkaan aloitteesta?
Miten toimisitte, jos osa perheenjäsenistä puhuu suomea ja osa ei?
Entä millaista informaatiota palveluista ja millaisia asiakirjoja tai lomakkeita teillä on muilla kielillä kuin suomen tai ruotsin kielellä?
Millaisissa tilanteissa käännettä asiakasasiakirjoja tai muita tekstejä asiakkaan kielelle?
Millaisia eroja tai samankaltaisuuksia eri kielisyys tuottaa arviointiprosessiin?
16. Palataan alkuperäiseen tilannekuvaukseen. Nyt pyydämme teitä arvioimaan sitä, kuinka paljon käytössä olevat palvelut vaikuttavat siihen, päädytäänkö tilanteessa sosiaalihuoltolain vai lastensuojelulain mukaisiin palveluihin.
- palveluiden saatavuus ei vaikuttaisi lainkaan tehtävään ratkaisuun (ts. ratkaisu perustuu ennen kaikkea perheen/lasten tilanteen arviointiin)
 - palveluiden saatavuus vaikuttaisi jonkin verran/merkittävästi ratkaisuun

- c. palveluiden saatavuus määrittää ensisijaisesti ratkaisun
Perustelkaa esittämäänne näkemystä

17. Kuvitellaan tilanne niin, että lapsen edun mukaisesta ratkaisusta arvioinnin lopputulemana on erilaisia näkemyksiä. Miten tilannetta ratkaistaan organisaatiossanne, jos
- ammattilaisilla on keskenään erilaisia näkemyksiä siitä, mikä lapsen etu tuossa tilanteessa on?
 - vanhemmilla ja lapsella on keskenään erilaisia näkemyksiä siitä, mikä lapsen etu tuossa tilanteessa on?
 - ammattilaisilla ja perheellä tai sen jonkun jäsenten välillä on erilaisia näkemyksiä siitä, mikä lapsen etu tuossa tilanteessa on?

MONIAMMATILLISEEN RYHMÄÄN:

Mitä erimielisyyteen lapsen edun mukaisesta ratkaisusta tuo se, että sitä ratkotaan moniammatillisessa työryhmässä?

18. Miten kertoisitte Eliakselle ja Annalle siitä, mihin arvioinnissa on päädytty?

- yksin suullisesti ja /tai kirjallisesti- onko heille oma ”raportti”? (jos, niin millainen)
- koko perheelle annettavan suullisen arvioin yhteydessä
- koko perheelle annettavan kirjallisen arvion yhteydessä
- muulla tavoin, miten?

19. Arvioinnin aikana on tullut esiin asioita, joita kertoja haluaisi pitää salassa muilta perheenjäseniltä. Miten tuolloin toimittaisiin?

20. Entä silloin, jos salaisuuksia on suhteessa muihin viranomaisiin?

21. Kuvitellaan tilanne, että hyvinvointialueellanne on otettu käyttöön tietynlainen sovittu strukturoitu arviointiprosessi kaikille asiakkaille. Millaisia vaikutuksia sillä olisi arvioinnin tekemiseen?

22. Kuvitellaan tilanne, että hyvinvointialueella on otettu käyttöön tekoälyyn perustuva arviointimenetelmä, jossa tekoäly arvioi riskitekijöitä lapsen kasvulle ja kehitykselle. Miten suhtautuisitte sen tarjoamaan näkemykseen tässä tilanteessa?

V Lapsen edun mukainen arviointi

23. Miten pyrkisitte varmistamaan sen, että arviointi tehtäisiin lapsen edun mukaisesti
- Eliaksen kohdalla
 - Annan kohdalla?

24. Mitkä tekijät saattavat haastaa lapsen edun mukaista arviointia?

MONIAMMATILLISEEN RYHMÄÄN:

Mitä monialainen ammatillinen ryhmä toisi lisää lapsen edun mukaiseen arviointiin?

VI Lopuksi

Onko jotakin muuta, jota meidän pitäisi tietää palvelu- ja lastensuojelutarpeen arvioinnista tai sosiaalihuolto- ja lastensuojelulain mukaisista palveluista organisaatiossanne?

Taustakysymykset (haastattelun lopussa)

Ammattinimike, onko pätevyyden tuottavaa koulutusta, muodollinen pätevyys toimia tehtävässä

Ikä: 19 tai alle, 20-29, 30-39, 40-49, 50-59, 60

Työkokemus vuosina, lastensuojelussa/ lapsi-perhepalveluissa

Työskenteleekö tällä hetkellä shl/lsl alla / muu

Kuinka kauan olet toiminut moniammatillisen työryhmän jäsenenä?